

УДК 633.1:631.11(477.73)

Кушнірук В.С.
*кандидат економічних наук,
доцент кафедри управління виробництвом
та інноваційною діяльністю підприємств
Миколаївського національного аграрного університету*

Рогульська Ю.Ю.
*магістр
Миколаївського національного аграрного університету*

СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ ЗЕРНОВИРОБНИЦТВА В АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ ВІТОВСЬКОГО РАЙОНУ

THE CURRENT STATE OF DEVELOPMENT OF GRAIN PRODUCTION IN AGRICULTURAL ENTERPRISES OF THE VITOVSKY AREA

АНОТАЦІЯ

У статті розглянуто сучасний стан зерновиробництва у Вітовському районі Миколаївської області. Проаналізовано основні показники економічної ефективності виробництва в сільськогосподарських підприємствах. Досліджено розвиток галузі в динаміці за останні роки. Визначено важливість зернових культур в економіці сільськогосподарських підприємств району. Запропоновано альтернативні способи підвищення економічної ефективності зерновиробництва.

Ключові слова: зерновиробництво, динаміка, економічна ефективність, прибуток, урожайність, рівень рентабельності.

АННОТАЦИЯ

В статье рассмотрено современное состояние зернопроизводства в Витовском районе Николаевской области. Проанализированы основные показатели экономической эффективности производства в сельскохозяйственных предприятиях. Исследовано развитие отрасли в динамике за последние годы. Определена важность зерновых культур в экономике сельскохозяйственных предприятий района. Предложены альтернативные способы повышения экономической эффективности зернопроизводства.

Ключевые слова: зернопроизводство, динамика, экономическая эффективность, прибыль, урожайность, уровень рентабельности.

ANNOTATION

The article discusses the current state of grain production in Vitovsky district of Mykolayiv region. Analyzes main indicators of economic efficiency of agricultural enterprises. Investigated the development of the industry dynamics in recent years. Determined importance of grain crops in the economy of agricultural enterprises in the area. Proposed alternative means of increasing the economic efficiency of grain production.

Keywords: grain production, dynamics, economic efficiency, profit, productivity, profitability.

Постановка проблеми. Виробництво зернових культур є стратегічною галуззю економіки України, адже зерно – це основа стабільності продовольчого ринку, тому питання виробництва зернових культур є надзвичайно актуальним, особливо в умовах глобальної продовольчої кризи. Зерно і вироблені з нього продукти завжди були ліквідними, оскільки вони становлять основу продовольчої бази і безпеки держави. Це не тільки джерело хлібобулочних виробів, але й кормова база для виробництва тваринницької продукції, а також сировина для переробної промисловості.

Ринкова трансформація аграрної сфери економіки України обумовлює необхідність доко-

рінних перетворень у методах державного і ринкового стимулювання переходу суб'єктів підприємницької діяльності сільського господарства до інноваційного шляху розвитку. Розроблення концепції інноваційного розвитку підприємств сільського господарства вимагає обґрунтування організаційно-економічного механізму сприяння інтенсифікації аграрного виробництва на інноваційній основі, насамперед його провідної галузі – зернового господарства.

Інноваційна діяльність у сфері зерновиробництва є важливою складовою продовольчої безпеки країни. Стратегічним завданням розвитку зернової галузі України загалом і Миколаївської області зокрема є створення високопродуктивного і конкурентоспроможного зернового господарства. Вирішення цього завдання значною мірою залежить від формування оптимальної структури посівних площ для одержання найвищого економічного ефекту та виробництва високоякісної продукції на основі застосування інноваційних інтенсивних технологій виробництва.

Водночас в останні роки у функціонуванні галузі відзначається нестабільність розвитку у зв'язку з політичною ситуацією. Також умови господарювання на зерновому ринку України характеризуються високою зношеністю виробничих фондів, монополістичним становищем заготівельних та переробних підприємств, диспаритетом цін між галузями народного господарства, обмеженістю матеріально-технічних ресурсів і кредитних засобів на їх поповнення. Тому впродовж останніх років в умовах економічно-соціальної кризи та політичної нестабільності нашої держави питання розвитку зерновиробництва залишається відкритим, що підтверджує актуальність теми статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема розвитку зернопродуктового підкомплексу досліджувалася багатьма відомими вітчизняними вченими. Вагомі здобутки в економічному обґрунтуванні розвитку галузі належать В.І. Бойку, О.В. Захарчуку, В.В. Лихочвору, В.Я. Месель-Веселяку, П.Т. Саблуку,

В.С. Уланчуку, С.М. Чмиру та іншим науковцям. Але, незважаючи на вагомий розробки в цій сфері, питання оптимізації розвитку зернопродуктового підкомплексу з урахуванням сучасних світових тенденцій потребують подальших досліджень.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на значні науково-теоретичні напрацювання дослідників, чимало проблем залишаються малодослідженими та вимагають подальшого наукового обґрунтування. Зокрема, це питання підвищення економічної ефективності зерновиробництва в сільськогосподарських підприємствах окремих регіонів, а саме Вітовського району. Все це засвідчує необхідність проведення дослідження та обумовлює її вибір. Водночас ряд аспектів цієї багатопланової проблеми залишається недостатньо вивченим і потребує поглибленого дослідження.

Мета статті полягає у висвітленні розвитку зерновиробництва в сільськогосподарських підприємствах Вітовського району Миколаївської області, виявленні тенденцій розвитку в районі, дослідженні впливу факторів на ефективність галузі та визначенні шляхів її підвищення.

Виклад основного матеріалу дослідження. У 2016 році на виконання Закону України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки» від 9 квітня 2015 року № 317-VIII Жовтневий район було перейменовано у Вітовський. Вітовський район є потужним та одним із найбільших за площею використання сільськогосподарських угідь у Миколаївській області. Площа сільськогосподарських угідь в районі складає 121 154 га, зокрема ріллі – 109 326 га та багаторічних плодових насаджень – 1 448 га.

Сільськогосподарську діяльність на території району ведуть 131 сільськогосподарське підприємство, 420 фермерських та 10,5 тисяч одноосібних господарств. Основними напрямками їх

діяльності є виробництво зернових, технічних та овочевих культур, фруктів та винограду.

Щорічно сільгосптоваровиробники району виробляють близько 100 тис. тонн зерна, понад 20 тис. тонн сояшнику, понад 100 тис. тонн овочів, близько 20 тис. тонн картоплі та близько 4 тис. тонн фруктів.

Рельєф району низовинний, слабо розчленований, ґрунтовий покрив головним чином складається з південних чорноземів звичайних середньо- і малогумусних, місцями зустрічаються засолені ґрунти. Родючість орних земель господарства характеризується переважно 5б балами.

Обсяги сільськогосподарського виробництва району за 2015 рік склали: зернові та зернобобові – 203 900 т, картопля – 20 200 т, овочі – 185 930 т, м'ясо – 2 550 т, молоко – 19 500 т [4].

У 2015 році виробництво зерна у вазі після доробки в усіх категоріях господарств району за рахунок розширення зібраних площ (на 8,7%) та підвищення їх продуктивності (на 0,3%) збільшилося порівняно з 2014 роком на 9,1% і становило 2 015,1 тис. ц.

Для забезпечення сільськогосподарських товаровиробників якісним посівним матеріалом в районі функціонує 6 насінницьких господарств з виробництва насіння зернових культур: ДП ДГ «Еліта» МДСДС ІЗЗ НААН», ДУ «Миколаївська ДС ДС», ФГ «Таврія», ТОВ НВА «Землеробець», ТОВ «Золотий Колос», ТОВ «Насінпром».

Виробництво зернових у вазі після доробки, згідно з даними Держстату України, у 2015 році становить 60,1 млн. тонн, що є одним із кращих показників в історії держави. За багатьма видами продукції Україна виробляє у декілька разів більше, ніж споживає внутрішній ринок. У 2015/16 маркетинговому році експорт зернових може скласти понад 36 млн. тонн, і це буде найвищим показником експорту [1].

Детальніше динаміку зерновиробництва в Степу України показано в табл. 1.

Таблиця 1

Динаміка зерновиробництва в Степу України

Показники	Роки							
	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Зібрана площа, тис. га								
Україна	12 586,8	14 605,2	14 575,7	15 321,3	14 792,1	15 327,3	14 627,3	14 640,9
– по Миколаївській області	628,0	846,9	876,8	925,2	784,8	952,3	940,7	948,2
– по Вітовському району	48,0	59,1	60,0	61,0	48,0	59,1	58,1	63,1
Валовий збір зерна, тис. т								
Україна	24 459	38 016	39 271	56 747	46 216	63 051	63 859	60 126
– по Миколаївській області	921,3	1763,4	2 200,7	2 628,2	1 278,3	2 803,8	2 864,0	2 896,4
– по Вітовському району	190,0	89,1	136,0	146,1	64,8	113,7	184,7	201,5
Урожайність ц з 1 га								
Україна	19,4	26,0	26,9	37,0	31,2	39,9	43,7	41,1
– по Миколаївській області	14,7	20,8	25,1	28,4	16,3	29,4	30,4	30,5
– по Вітовському району	18,0	20,0	23,2	26,3	13,5	19,2	32,7	31,9

Джерело: розроблено автором на основі статистичних даних Головного управління статистики та Держкомстату

Дані табл. 1 свідчать про те, що зернові відіграють провідну роль в економіці аграрних підприємств Миколаївщини, яка до того ж в останні роки помітно зростає. Зернове господарство як основа аграрного виробництва є одним з найважливіших показників стану економіки Вітовського району.

Слід зазначити, що в Україні майже 20 млн. га сільськогосподарських угідь знаходиться в ризикованій зоні, де посухи, суховійні вітри і пилові бурі наносять великої шкоди сільському господарству, а південна зона є найбільш чутливою. В посушливі роки, які повторюються через кожні 4–5 років, Україна недобирає 10–15 млн. т зерна. Посуха спричиняє дуже великі збитки, які обчислюються мільярдами. В зоні ризикового землеробства є близько 10 млн. га земель, які вимагають зрошення.

Варто зауважити, що урожайність основних культур в Україні, незважаючи на стабільне зростання в останні роки, як і раніше, відстає від урожайності в більшості розвинутих країн. Зокрема, згідно з даними асоціації «Український клуб аграрного бізнесу» (УКАБ) темпи приросту врожайності в Україні повторюють світові тенденції 10-річної давності. За останні п'ять років урожайність кукурудзи в Україні зросла з 4,5 до 6,05 т/га, соняшнику – з 1,5 до 1,92 т/га, ріпаку – з 1,5 до 2,4 т/га. Однак такі показники, згідно з інформацією УКАБ, спостерігалися у Європі в 2000–2005 роках. Основною причиною такого розвитку в асоціації називають повільні темпи використання сучасних технологічних підходів, високопродуктивних сортів та гібридів насіння [3, с. 9].

Сьогодні основним заходом припинення й запобігання розвитку негативних процесів та кризових явищ у землеробстві є науково обґрунтована сівозмінна, що відкриває додат-

кові можливості збільшення виробництва якісної сільськогосподарської продукції, зменшення витрат на її вирощування та позитивно впливає на стан довкілля. Актуальність цього питання на Півдні України останніми роками набула досить широкого поширення, оскільки основна кількість господарств спеціалізується на вирощуванні зернової групи. Але під час вирощування цих досить рентабельних культур виникає велика кількість проблем, пов'язаних передусім зі структурою посівних площ та дотриманням сівозмін.

Рівень розвитку зернового господарства визначається насамперед обсягами виробництва зерна, що залежить від розмірів та структури посівних площ, а також врожайності (див. табл. 1). Так, в усіх категоріях господарств найбільшою посівна площа зернових та зернобобових була в 2009 році (36 556 га), а найменшою – в 2012 році (27 736 га). Слід зазначити, що в 2015 році спостерігається значне збільшення посівної площі, що становить 34 923 га, тобто більше, ніж у 2014 році на 20%, але менше, ніж у 2009 році на 4,5%.

Основним показником, за допомогою якого визначається спеціалізація сільського господарства, є структура його грошових надходжень від реалізації товарної продукції. Аналіз розміру та структури грошової виручки сільськогосподарськими підприємствами Вітовського району свідчить про те, що найбільшу питому вагу у структурі грошової виручки у середньому за 2012–2015 роки займають овочі, які складають 43,3%, або 160 025,4 тис. грн., на другому місці знаходяться зернові та зернобобові (25,8%, або 95 400,2 тис. грн.), а третє місце займає соняшник (20,8%, або 76 751,5 тис. грн.). Значна питома вага овочівництва цілком виправдана, оскільки Вітовський район є основним виробником ово-

Таблиця 2

**Динаміка посівних площ зернових культур
в сільськогосподарських підприємствах Вітовського району**

Показники	2012 рік	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2015 рік у % до:	
					2012 року	2014 року
Рілля, всього, га	36 747	34 146	34 810	34 101	92,8	98,0
Чисті пари	7 862	15 008	17 448	2 559	32,5	14,7
Площа посіву, га:	13 953	19 138	17 362	21 010	150,6	121,0
пшениця озима	4 885	9 358	7 864	11 575	236,9	147,2
пшениця яра	210	130	87	93	44,3	106,9
Жито	16	6	10	45	281,3	450,0
гречка	139	56	40	86	61,9	215,0
ячмінь озимий	107	5 451	7 348	8 065	7537,4	109,8
ячмінь ярий	6 736	2 801	926	746	11,1	80,6
кукурудза на зерно	845	582	450	50	5,9	11,1
Горох	457	307	226	60	13,1	26,5
Овес	30	10	20		0,0	0,0
Просо	275	128	281	154	56,0	54,8
Сорго	199	259	60	85	42,7	141,7
інші зернові та зернобобові	54	50	50	51	94,4	102,0

Джерело: розраховано на основі зведених статистичних даних сільськогосподарських підприємств Вітовського району (ф. № 29-сг)

чевої продукції в області, де зосереджені основні овочівницькі підприємства, такі як, зокрема, ПСП «Агрофірма «Роднічок», ФГ «Владам», ФГ «Органік-системс», ТОВ «Вікторія».

Серед зернових та зернобобових культур провідні позиції займають пшениця озима, яка в господарствах району займає 13,9%, ячмінь озимий – 8,4%, менше становить ячмінь ярий та кукурудза на зерно (1,6% і 1,4% відповідно).

Зернове виробництво Вітовського району, як свідчить дослідження, незважаючи на сучасні організаційно-економічні ускладнення господарювання, є основною спеціалізацією більшості сільськогосподарських підприємств, тому зернова продукція є основним джерелом доходів сільськогосподарських підприємств.

Проаналізуємо склад та структуру посівних площ у сільськогосподарських підприємствах Вітовського району у табл. 2.

Аналізуючи склад та структуру посівних площ, слід відзначити, що площа ріллі в 2015 році зменшилась порівняно з 2012 роком та 2014 роком на 7,2% та на 2% відповідно. При цьому посівні площі збільшились на 50,6% та 21% відповідно. Переважно збільшення посівних площ відбулося за рахунок розширення посівів пшениці озимої на 136,9% порівняно з 2012 роком та 47,2% порівняно з 2014 роком, а також посівів ячменю озимого, площі якого порівняно з 2014 роком збільшились на 7 958 га, або на 9,8%.

Збільшення посівної площі привело до зменшення площі чистого пару, яка порівняно з

2012 роком зменшилась на 5 303 га, або 67,5%, та порівняно з 2014 роком – на 14 889 га, або 85,3%, але слід зазначити, що в 2012–2013 роках площа чистих парів була досить великою, що свідчить про дотримання сільськогосподарськими підприємствами Вітовського району чергування культур на основі науково обґрунтованих сівозмін, що приводитиме до підвищення родючості ґрунту і є наслідком отримання значного валового збору зернових культур у 2015 році, що зазначено в табл. 3.

Аналіз даних табл. 3 свідчить про те, що у 2015 році значно підвищились валові збори пшениці озимої порівняно з 2012 роком, а саме на 616,6%, та порівняно з 2014 роком – на 50,7%, що зумовлено як збільшенням урожайності, так і розширенням посівних площ на 136,9%.

Валові збори ячменю озимого також значно збільшились, якщо порівнювати 2015 рік з 2012 роком, що обумовлено підвищенням врожайності та розширенням посівних площ, але порівняно з 2014 роком вони зменшились на 3,8%. Також збільшились валові збори пшениці ярої, жита та гречки як за рахунок збільшення посівних площ, так і за рахунок кращих показників урожайності у 2015 році.

Особливу роль в діяльності підприємства відіграють технологічні інновації, оскільки вони створюють базу для оновлення всіх виробничо-господарських процесів. Так, наявність інноваційної сільськогосподарської техніки дає змогу виконувати роботу з вирощування зерно-

Таблиця 3

**Валові збори зернових культур
у сільськогосподарських підприємствах Вітовського району Миколаївської області**

Показники	2012 рік	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2015 рік у % до:	
					2012 року	2014 року
Пшениця озима	68 029	206 255	323 430	487 504	716,6	150,7
Пшениця яра	4 231	3 108	2 208	3 564	84,2	161,4
Жито	209	78	277	1 576	754,1	569,0
Гречка	231	356	656	706	305,6	107,6
Ячмінь озимий	3 032	107 780	309 903	298 143	9 833,2	96,2
Ячмінь ярий	89 968	32 854	23 510	19 615	21,8	83,4
Кукурудза на зерно	40 444	51 515	3 1047	4 266	10,5	13,7
Горох	5 200	5 029	5 117	2 680	51,5	52,4
Овес	697	308	702		0,0	0,0
Просо	1 667	1 327	3 098	1 894	113,6	61,1
Сорго	2 214	11 802	250	337	15,2	134,8

Джерело: розраховано автором на основі консолідованих даних (ф. № 50-сг)

Таблиця 4

**Склад та використання основного машинно-тракторного парку
сільськогосподарськими підприємствами Вітовського району за 2012–2015 роки**

Показники	Одиниці виміру	2012 рік	2013 рік	2014 рік	2015 рік
Наявність тракторів на кінець року	шт.	328	325	301	395
Їх сумарна потужність	к. с.	36 172,7	37 797,5	35 728,1	47 337,9
Наявність зернозбиральних комбайнів	шт.	61	60	58	50

Джерело: розроблено автором на основі консолідованих даних (ф. № 10-мех)

вих в кращі агротехнічні строки і на високоякісному рівні (табл. 4).

Роблячи підсумок, можна сказати, що в підприємствах району є всі можливості для вирощування зернових культур за інтенсивними технологіями, оскільки техніка у 2015 році оновилася, а саме збільшилася кількість тракторів та інших основних засобів, хоча й дещо зменшилась кількість зернозбиральних машин. Також для цього є необхідна кількість трудових ресурсів та розробки власних районаних сортів насіння.

Традиційно система виміру економічної ефективності зерновиробництва у сільськогосподарських підприємствах побудована на основі

показників валової продукції у натуральному та вартісному виразах. При цьому особливе значення мають такі показники: урожайність, продуктивність праці, собівартість продукції, рентабельність, ціна реалізації продукції. В ринкових умовах господарювання метою діяльності будь-якого підприємства є одержання максимального прибутку за мінімальних витрат для повнішого задоволення матеріальних потреб як власне засновників, так і усіх працівників.

Виявлення резервів збільшення продукції рослинництва – основне із завдань господарської діяльності – може здійснюватися за такими напрямками: розширення посівних площ, поліп-

Таблиця 5

**Економічна ефективність зерновиробництва
в сільськогосподарських підприємствах Вітовського району**

Показники	Пшениця	Жито	Кукурудза на зерно	Ячмінь озимий	Ячмінь ярий	Гречка
Врожайність, ц з 1 га						
2012 рік	14,2	13,1	47,9	28,3	13,4	1,7
2013 рік	22,1	13,0	88,5	19,8	11,7	6,4
2014 рік	41,0	27,7	69,0	42,2	25,4	16,4
2015 рік	42,1	35,0	85,3	37,0	26,3	8,2
Виробнича собівартість 1 ц, грн.						
2012 рік	179,2	100,5	92,1	195,9	160,6	923,4
2013 рік	143,2	173,1	92,3	144,2	174,9	428,7
2014 рік	112,0	112,3	172,8	96,5	114,9	197,6
2015 рік	132,3	103,1	153,5	149,2	163,1	493,5
Собівартість 1 ц реалізованої продукції, грн.						
2012 рік	221,3	100,0	105,0	137,3	190,2	291,9
2013 рік	162,7	183,3	104,8	172,4	192,0	791,4
2014 рік	124,3	119,6	192,9	113,1	167,9	300,9
2015 рік	159,4	-	218,3	176,0	188,9	613,3
Ціна реалізації 1 ц, грн.						
2012 рік	141,2	125,0	163,6	137,4	164,1	702,3
2013 рік	139,2	150,0	125,2	140,3	139,7	571,6
2014 рік	191,1	248,0	174,4	174,9	169,0	595,5
2015 рік	275,8	-	388,7	283,1	272,6	733,6
Прибуток у розрахунку на 1 ц, грн.						
2012 рік	-80,1	25,0	58,6	0,1	-26,1	410,4
2013 рік	-23,6	-33,3	20,4	-32,1	-52,3	-219,8
2014 р.	66,8	128,4	-18,6	61,8	1,1	294,5
2015 р.	116,4	-	170,4	107,1	83,7	120,3
Прибуток у розрахунку на 1 га, грн						
2012 р.	-1137,4	327,5	2806,9	2,8	-349,7	697,7
2013 р.	-521,6	-432,9	1805,4	-635,6	-611,9	-1406,7
2014 р.	2738,8	3556,7	-1283,4	2608,0	27,9	4829,8
2015 р.	4900,4	-	14535,1	3962,7	2201,3	986,5
Рівень рентабельності (збитковості), %						
2012 р.	-36,2	25,0	55,9	0,1	-13,7	140,6
2013 р.	-14,5	-18,2	19,4	-18,6	-27,2	-27,8
2014 р.	53,7	107,4	-9,6	54,7	0,7	97,9
2015 р.	73,1	-	78,0	60,8	44,3	19,6

Джерело: розраховано на основі зведених даних Головного управління статистики у Миколаївській області (ф. № 50-сг)

шення їх структури і підвищення врожайності сільськогосподарських культур. Економічна ефективність сільськогосподарського виробництва означає одержання максимальної кількості продукції з 1 га земельної площі за найменших затрат праці і коштів на виробництво одиниці продукції. Тому важливо розрахувати показники економічної ефективності зерновиробництва в сільськогосподарських підприємствах Вітовського району за зведеними даними (табл. 5).

Аналізуючи показники економічної ефективності виробництва основних видів зерновиробництва в сільськогосподарських підприємствах Вітовського району, можна зробити висновок, що показники ефективності зерновиробництва значно різняться. Найбільший прибуток приносили такі культури, як кукурудза на зерно, пшениця та ячмінь. Слід зауважити, що найбільш вдалим протягом періоду, який аналізується, був саме 2015 рік, оскільки по усім господарствам спостерігається підвищення прибутковості та рентабельності загалом.

Так, діяльність сільськогосподарських підприємств Вітовського району у 2012–2013 роках була збитковою, на що вплинули несприятливі природно-кліматичні умови, проте у 2015 році, як бачимо, виробництво було прибутковим і ліквідним. Слід зазначити, що найвищу суму прибутку на 1 ц сільськогосподарські підприємства одержали у 2015 році від реалізації кукурудзи на зерно – 170,4 грн., насамперед через порівняно високі реалізаційні ціни, підвищення яких пояснювалося нестабільністю в країні. Прибуток на 1 га був також найбільшим – 14 535,1 грн. Рівень рентабельності у 2015 році був найвищим і становив 78%.

Другою за ефективністю є пшениця, оскільки рівень рентабельності у 2015 році становив 73,1%, прибуток був також значний, при цьому собівартість була не найвищою порівняно з іншими культурами. Найменший прибуток в розрахунку на 1 ц становить ячмінь ярий, який в 2015 році становив 83,7 грн., а на 1 га – гречка з 986,5 грн. прибутку. При цьому найбільшою є виробнича собівартість та собівартість 1 ц реалізації гречки. Найменш ефективним є виробництво жита, яке в 2015 році взагалі не виробувалося.

Величина та якість врожаю сільськогосподарських культур значною мірою залежить від кондиції насіння: чим більше площі засіяно насінням нових, найбільш перспективних сортів, тим за інших рівних умов вище середній врожай, а також краще якість продукції. Нарощування виробництва зернових культур в умовах ринкових інноваційних процесів неможливе без належного забезпечення зерновиробників у високоякісному кондіційному насінні зернових культур, адже від ефективності системи насінництва залежить ефективність важливої та невід'ємної ланки зерновиробництва – процесу сортозаміни та

сортооновлення. Сьогодні у виробництво впроваджені нові високопродуктивні сорти та гібриди, які забезпечують повну реалізацію можливостей інтенсивної технології, як зазначає В.В. Лихочвор. На ринку України присутні світові лідери з виробництва насіння: «Піонер», «Монсанта», «Лембке», «Сингента», КВС, «Лімагрейн», «Заатен Уніон», «Євраліс Семенс» тощо. Насіння якісно підготовлене, відкаліброване, для більшості культур оброблене інсектицидними та фунгіцидними протруйниками, надзвичайно високої якості [2].

Отже, загалом підприємствам Вітовського району слід провести ряд заходів стосовно зниження собівартості, основними з яких є:

- впровадження прогресивних систем землеробства, науково обґрунтованих сівозмін і передової технології виробництва;

- впровадження у виробництво кращих сортів сільськогосподарських культур, дотримання всіх вимог агротехніки, адже для цього є всі умови;

- удосконалення галузевої структури підприємств з орієнтацією на вимоги ринку, досягнення при цьому раціональної концентрації виробництва, що забезпечує краще використання ресурсів, більш швидке запровадження досягнень науки, техніки, передової практики.

Висновки. Аналіз основних показників економічної ефективності виробництва зернових у сільськогосподарських підприємствах Вітовського району за період з 2012 по 2015 роки свідчить про поступове підвищення ефективності їх виробництва. Сільгоспвиробники масово намагаються дотримуватись інноваційного шляху розвитку зерновиробництва, впроваджуючи нові сорти та поступово оновлюючи техніку, про що говорить підвищення валового збору. Але, незважаючи на це, діяльність у сфері АПК потребує активної державної підтримки, оскільки сьогодні спостерігається нестабільна економічна ситуація в країні, яка сприяє високим цінам на закупівлю сировини та комплектуючих, інфляції, нестабільності податкового законодавства, через що необхідне регулювання даної галузі загалом. Всі ці фактори суттєво впливають на збільшення виробничої собівартості, а також, відповідно, зменшують розміри прибутку підприємств.

Динаміка основних показників свідчить про те, що обсяг зерновиробництва у Вітовському районі з 2005 по 2015 роки переважно має тенденцію до збільшення, що є позитивним моментом для економіки як регіону, так і країни загалом. Аналізуючи залежність валового збору зернових від площі посіву та урожайності у Вітовському районі, необхідно зазначити, що зерновиробництво розвивається загалом інтенсивним шляхом, тобто за рахунок збільшення урожайності, оскільки посівні площі щороку коливаються, а урожайність лише підвищується. Сьогодні у зерновиробництві спо-

стерігається підвищення рівня врожайності, що пояснюється зниженням трудових і дещо матеріальних затрат шляхом застосування прогресивних технологій, впровадженням нових сортів та гібридів, за рахунок яких можна отримати 30–35% приросту врожайності.

Розвиток підприємств зернопродуктового підкомплексу має відбуватись на інноваційній основі, що є передумовою підвищення конкурентоспроможності продукції й сприятиме збільшенню інвестиційних надходжень, вирішенню проблеми зайнятості населення, формуванню виробничої, ринкової та інвестиційної інфраструктури.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Офіційний сайт Держстату України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrstat.gov.ua>.
2. Лихочвор В.В. Про революційні зміни у технологіях в рослинництві / В.В. Лихочвор, В.Ф. Петриченко // *Зерно*. – 2010. – № 7. – С. 42–48.
3. Потіха А.В. Урожай-2015: здобутки і перспективи / А.В. Потіха // *Резонанс*. – 2015. – № 47. – С. 5–12. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://nbuviar.gov.ua/images/rezonans/2015/rez47.pdf>
4. Сільське господарство Миколаївщини за 2015 рік : статистичний збірник / за ред. З.А. Лук'яненко. – Миколаїв : Головне управління статистики у Миколаївській області, 2016. – 301 с.